

både fra en dikotomisk fortolkningsramme af realisme/idealisme typen og fra en fortolkningsramme der understreger kontinuiteten i den amerikanske udenrigspolitik ved at skildre den ideologiske og økonomiske ekspansionisme som den faste bestanddel af forholdet til udlandet.

Bogens styrke ligger i påvisningen af historiske rødder, implikationer og logik i hver af de fem udenrigshistoriske perceptions-dimensioner. Den analytiske fremstilling er udbygget med 79 korte kildeeksempler, placeret bag i bogen som en slags »supporting evidence« og vel som en slags øvelsesmateriale der sætter læseren i stand til at checke anvendeligheden af de kategorier Iriye fremholder. I betragtning af den kompleksitet som Iriye lægger op til med sin fortolkning, forekommer det at være en reel og hensigtsmæssig fremgangsmåde som styrker bogens anvendelighed til undervisningsformål.

Bogen har et overblik og en autoritet som tillader den at give velkendte episoder nye facetter. I kraft heraf er den et godt supplement til Richard Van Alstyne's klassiker fra 1960 *The Rising American Empire*. Når det ikke er lykkedes at skabe en afløser til Alstyne er årsagen efter min mening, at Iriye har afslået at forsøge at væve de fem dimensioner sammen ved at trænge ned i den sociale fundering som kunne give perceptionerne dynamik og sammenhæng.

Niels Thorsen

Knud Bistrup: Holger Friis fortæller. Kbh., Gyldendal 1975. 216 s. Ill.

Englænderne siger, at der skal tre generationer til at skabe en gentleman, og måske kan det overføres på den professionelle museumsmand. De foreliggende memoirer, hvis fulde titel er: Holger Friis fortæller om et muntret og virksomt liv som museumsmand, arkæolog og tandlæge, tyder i hvert fald på, at gælder det ikke for Paris og London, så gælder det i hvert fald for Hjørring. Bogen er blevet til ved et samarbejde mellem den egentlige forfatter Holger Friis, som har berettet, og Knud Bistrup, som har givet beretningen skriftlig form. Holger Friis tilstår selv i et af bogens kapitler, at han nok aldrig får publiceret et af sine vigtigste arkæologiske fund, skønt han for år tilbage har givet dronning Margrethe, den daværende tronfølger hånd derpå, og man kan derfor ikke undre sig over, at samarbejdet med Knud Bistrup har været en nødvendig forudsætning for erindringernes fremkomst.

Holger Friis vil være alle i den danske museumsverden bekendt, og rigsantikvaren, professor Glob har da også forsynet bogen med et forord, men for andre kræver han måske en præsentation. Han er født i 1891 i Hjørring som søn af byens første tandlæge, der også blev stifter af Vendsyssels historiske Museum sammesteds. Han fulgte i sin fars fodspor i begge professioner og kunne i 1959 overlade et af landets bedste provinsmuseer både hvad samlinger og lokaler angik til sin søn, som blev professionel museumsmand. Da han begyndte sin virksomhed på Hjørring Museum allerede som dreng og aldrig er ophørt med at interessere sig for dets arbejde, dækker hans hukommelse ikke bare hans eget virke, men hele museets historie og en god del af de øvrige danske museers med.

Erindringsbogen er traditionelt opbygget med nogle indledende kapitler om slægt og barndom, fulgt af et afsnit om læreårene som museumsmand og tandlæge, hvorefter hoveddelen vies til hans virksomhed for Hjørring Museum med hovedvægten på museets opbygning, arkæologiske undersøgelser og deltagelse i organisationsarbejde. Det skrevne er på forbilledlig vis illustreret med fotografier af situationer, som man kan nikke genkendende til i teksten.

Foruden at rumme underholdende detaljer af provinsbymiljøet i begyndelsen af dette århundrede, er memoirerne i det væsentlige en kilde til dansk museumshistorie. Det gæl-

der naturligvis i første række Vendsyssels historiske Museum, men i store træk kunne beretningen også gælde størsteparten af de større danske provinsmuseers udvikling: Fra den antikvarisk interesserede samler, som grundlægger museet i slutningen af forrige århundrede under trange lokale forhold, over den kvalificerede amatør, som formår at foretage anerkendte videnskabelige undersøgelser og med megen velvilje fra den lokale befolkning, men små pengemidler udbygger og konsoliderer museet, til den professionelle museumsmand, som fra begyndelsen af 60'erne kan drive det på videnskabelig basis for offentlige tilskud.

Det er naturligvis specielt for Hjørring, at udviklingen er sket inden for den samme familie, men et fællestræk er det også, at så mange blandt den lokale befolkning foruden lederne har bidraget til den, enten ved direkte arbejde på museet for ingen eller en ringe løn eller ved at sende bud til tandlægen i Hjørring, når de var stødt på interessante jordfund eller ved gaver til samlingerne. Uden den lokale befolknings støtte og kærlighed til deres museum, var landets museer ikke blevet til det, de er i dag.

Under arbejdet som museumsmand og arkæolog kom Holger Friis som den levende person han er i kontakt med en stor del af sine samtidige kolleger, hvad der giver anledning til mange gode karakteristikker. Sophus Müller får – selvfølgelig kan man næsten sige – »et kapitel for sig«. Med sin temperamentsfulde og enerådige karakter og sin hyppigt direkte uforskammede opførsel har han som ingen anden givet anledning til en uhyre mængde selvoplevede anekdoter, hvoraf nogle nu kommer ud til en videre kreds.

Uden forbindelse med Sophus Müllers personlighed var provinsmuseernes oprør mod Nationalmuseet i slutningen af 20'erne da heller ikke, selvom Mackeprang på det tidspunkt havde afløst ham i museets direktørstol. »Hans ånd hvilede stadig over Frederiksholms Kanal«, fortæller Holger Friis, hvad der bl. a. indebar en meget hårdhændet håndhævelse af danefælovgivningen. Dette oprør, som resulterede i oprettelsen af Dansk kulturhistorisk Museumsforening, der snart kan fejre sit 50-års jubilæum, behandler Holger Friis i et særligt kapitel. Da han selv var en af initiativtagerne, indeholder det interessant førstehåndsmateriale til det hændelsesforløb, der i dag har resulteret i, at de professionelt ledede provinsmuseer på ingen måde står tilbage for Nationalmuseet i kvalitet, og at det må forudses, hvis de senere års økonomiske politik over for statsmuseerne fortsætter, at Nationalmuseet inden for en meget overskuelig fremtid ikke længere kan stå distancen.

Der kan ikke være tvivl om, at bogen først og fremmest er tænkt som et underholdende bidrag til belysning af en epoke af det lille hjørne af kulturhistorien, som hedder danske museer. Historikeren må imidlertid bedømme dens anvendelighed som kilde. Man behøver naturligvis ikke opholde sig ved, at der er skudt et led ind mellem fortæller og læser – den svaghed er indlysende – men derimod bør man mærke sig, at visse kontrollerbare detaljer i fremstillingen må være resultat af erindringsforskydninger hos fortælleren, selv om det retfærdigvis må anføres, at det modsatte også kan konstateres. En anden ting er, at man selv som museumsmand måske med rette kan tillade sig at sætte et spørgsmålstegn ved, om emnet museumshistorie isoleret set er af væsentlig interesse. Som en del af et mønster kan man imidlertid vanskeligt se bort fra, at det har sin ikke uvæsentlige betydning. Museernes opståen i slutningen af forrige århundrede og deres brede opbakning i befolkningen, må betragtes som en folkelig bevægelse på linje med periodens øvrige, og som sådan er deres historie et bidrag til historien om den danske befolknings politiske, nationale og kulturelle bevidstgørelse.

Birte Friis